

a terepbejárás adatait látszik visszaigazolni: két lelőhelyről van szó, a feltárt objektumok nem érnek össze. Teljes biztonsággal azonban nem zárhatjuk ki, hogy a meglehetősen ritkás és kevés leletanyagot tartalmazó Berekböszörmény–18 Csík-tó Nyugat 2. lelőhely a Berekböszörmény–17 Csík-tó Nyugat lelőhelyen azonosított településeknek a széle.

Munkatársak: Hága Tamara, Kolozsi Barbara régészek; Jurás Ákos, Tóth Mihályné Simon Andrea régésztechnikusok.

BAJKAI ROZÁLIA

21. Beremend, Csípőtelek (KÖH 20105)

(Baranya megye) Á

2011–2012-ben, május, december, és január hónapokban, a csípőteleki tehenészet átalakítása során régészeti megfigyelést végeztünk a kivitelezés ütemezéséhez igazodva. A telep É-i részén a lelőhely középkori rétegével összefüggő gödrök (3 darab) és sütökemence került elő. A paticsos-hamus betöltésű gödrök kerámiaanyaga alapján a 13. századra keltezhető jelenségek kerültek elő a kivitelezés földmunkái során.

KOVALICZKY GERGELY

22. Berettyóújfalu-Berettyószentmárton határa (Hajdú-Bihar megye) U, B, Á, I

A „Berettyó védőtöltések fejlesztése a Kis-sárréti és a berettyóújfaluí ártéri öblözetekben” tárgyú beruházás által érintett területeken régészeti próbafeltárásokat folytatott a Déri Múzeum. A Berettyó jobb és bal partján összesen 37 kutatószonda kijelölése történt meg a Csökmő és Berettyóújfalu közötti szakasról készült régészeti hatástanulmány alapján.

Nyár-Tó-dűlő 1. (KÖH 69445): A lelőhely Berettyószentmártontól Ny-ra, a Berettyó bal partján, a Nyár-Tó-dűlőn található. A régészeti ásások alatt 3 gödör került feltárássra, melyek a középső neolitikumra (AVK, esztári csoport) keltezhetőek.

Nyár-Tó-dűlő 2. (KÖH 83525): A lelőhely Berettyószentmártontól K-re, a Nyár-Tó-dűlőn, a Berettyó bal partján húzó-dó K–Ny-i irányú gerincen található. A feltárások során 2 gödör és 1 árok dokumentálására került sor, melyek egy település részét képezték, de ennek korát – datáló leletanyag hiányában – nem lehetett meghatározni.

Nyár-Tó-dűlő 7. (KÖH 83529): A projekt kapcsán folytatott újabb terepbejárások során azonosításra került egy lelőhely, mely Berettyószentmártontól Ny-ra a mai Berettyó medertől D-re mintegy 500 m-re, a Nyár-Tó-dűlő nevű határrészen húzó-dó É–D-i irányú gerincen helyezkedik el. A középső neolitikumból, bronzkorból és Árpád-korból származó kerámiatöredékek kerültek felgyűjtésre.

Munkatársak: Faur Zoltán, Papp Enikő, Tóthné Andrea régésztechnikusok.

HULLÁM DÉNES

23. Berettyóújfalu, Kis-tanya (KÖH 62336)

(Hajdú-Bihar megye) Sza

A Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága 2012. szeptember 12-én régészeti próbafeltárást végzett Berettyóújfalu, Kis-tanya 0199/3 hrsz.-ú ingatlanon, az ER-DE Kft. telephelyén tervezett gépjárműszerviz-épület beruházás terü-

letén. A régészeti próbafeltárás során kutatószondát nyitottunk, melyben 20–30 cm-es mélységben régészeti objektumok kerültek elő egymástól mindössze 2,5–4 m távolságra. A helyszínre kikerkező Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Örökségvédelmi Irodájának munkatársa jelenlétében megállapodás született arról, hogy a lelőhelyrészlet megfelelő szakmai színvonalú dokumentálásának érdekében a beruházással érintett szervizépület teljes területén régészeti megelőző feltárás szükséges.

A humuszolást követően 12 régészeti objektum feltárását dokumentáltuk. 2012. október 11-éig összesen 13 db, 4–5. századi objektumot tártunk fel, melyek az ún. késő szarmata időszak egyik települését jelölik. A leletanyagot jó minőségű, gyors korongon készült kerámiák jellemzik, közülük is kiemelkednek a római *terra sigillata* töredékek. Több gödör alján és betöltésében is faszenes foltokat sikerült megfigyelni, de kiemelkedik a 10/10-es jelű objektum, melynek alján faszenes-paticsos réteg volt. A gödör K-i falában egy keskeny fülkét alakítottak ki, melyből nagy mennyiségű állatcsont került elő. A fenti jelenségek túlmutatnak a tárológödrök általános funkcióján, de értelmezésükhöz további vizsgálatok szükségesek.

Munkatársak: Bajkai Rozália, Laczi Orsolya régész; Jurás Ákos, Koroknai Zsolt, Volosinovszky György régésztechnikusok.

HULLÁM DÉNES

24. Bernecebaráti, Somos (KÖH 94339)

(Pest megye) I

A kősort Bezeczy Árpád (Duna-Ipoly Nemzeti Park) ismerte fel. A Varjasi pihenőtől induló sánc ÉK-i végétől, a Tótok újtól É-ra 120–130 m-re kezdődően meg-megszakadó kősrövelhető É irányába a Somos-völgy meredek Ny-i oldala feletti peremen. A Nagy-völgy irányába tart lefelé, de kb. 1300 m után végleg eltűnik. Ez nem sánc, nem védelmi mű, talán az egykori erdei legeltetés területét zárta le a kősrö, sövény, egyszerű kerítés formájában, amely teljesen szétomlott, elkorhadt.

A kősrö maradványát Szádeczky-Kardoss Géza közreműködésével mértük fel.⁸

NOVÁKI GYULA

25. Budapest, I. Budai Vár-barlang (KÖH 23886)

Kő, Tő, Kú

2012. január 12. és március 26. között végeztünk régészeti megfigyeléseket a Bécsi kapu tér alatti barlangpince-rendszerben (hrsz. 6563), ahol a Budapest Főváros I. Kerületi Önkormányzat megbízásából a több éve megkezdett, ám félbe maradt veszélyelhárítási munkákat végezték.

A barlangrendszerben az eddig ismerteken kívül újabb épített elemeket tudtunk megfigyelni és dokumentálni. A Nyugati III. vágatban pincefalak kerültek elő, valamint a K felé vezető átjáró téglalbozata. Ezt a két járatot valamikor ajtóval választhatták el, ennek nyomát találtuk a falazat kialakításában.

⁸ Szádeczky-Kardoss Géza: Börzsönyi vártúrák. A Börzsönyi várai. [Budapest] 2014, 18–20.

Az eredeti sziklafalakat több helyen is megerősítették, pl. a Nyugati III. vágat és a IV. terem között, a IV. teremben és a IV. terem és Nyugati II. vágat között. Ezek kő-tégla vegyes falazattal vagy tisztán téglából készültek. A IV. terem közepén a főtét téglapillérrel támasztották alá. Az V. teremből D felé egy újabb járat indul, amelyet már az újkorban, feltehetően a 18. század elején falaztak el kő-tégla vegyes falazattal. Ennek a járatnak a kibontására nem került sor. A megerősítési munkák során az el-falazott felületeken a geológiai ablakok mellett olyan ablakokat is hagytak, amelyek lehetővé teszik a korábban előkerült újkori feliratok, valamint a középkorból vagy a török hódoltság korából származó héber feliratok tanulmányozását. Mivel az V. teremből nyíló járaton kívül még két helyen lehetett megfigyelni, hogy további feltöltött szakasz lehet, ott ajtókat hagytak, hogy a feltárásokat később el lehessen végezni.

KOVÁCS ESZTER

26. Budapest, I. Budai Várnegyed, középkori Buda városa (Margaréta terasz) (KÖH 32379)

Kő

2012. március–április folyamán a Hilton szállótól K-re található Margaréta teraszon (hrsz. 6533) felújították a díszkutat, kicserélték a díszburkolatot. A régészeti megfigyelés során a közművekkel, a szálló szellőzőalagútjaival bolygatott területen 2 középkori faltörödéket tudtunk megfigyelni és dokumentálni.

Munkatársak: Szilágyi Gábor régész, Viemann Zsolt geodéta.

BENCZE ZOLTÁN

27. Budapest, I. Budavári palota (Déli zártkert) (KÖH 39588)

Kő, Kk, Tő, Kú, Ú

A Budapesti Történeti Múzeum 2012. október 24. és november 29. között, az I. kerület Budavári Önkormányzat megbízásából régészeti próbafeltárást végzett a Budapesti Történeti Múzeum ún. Déli zártkertjében. Az ásítás a Várkert Bazár helyreállításának KÖZOP-os keretében zajlott, s célja az volt, hogy kiderítse, az adott helyre – részben a föld felszíne alá – tervezett liftakna megvalósítható-e. A régészetileg és műemlékileg védett palotaegyüttesnek ez az udvarrésze ugyanis mindaddig teljesen kutatatlan volt, így nem volt kizárható olyan régészeti objektum előkerülése, amely az építkezést lehetetlenné teszi.

A szonda helyének kijelölését a KÖZTI által rendelkezésre bocsátott tervek alapján végeztük. (Megjegyzendő, hogy a munkák kezdetekor még csak előzetes tervek álltak rendelkezésre, amelyen a tervezett liftakna még kerek alaprajzzal szerepelt, s csak a kezdést követő harmadik napon kaptuk meg a „végleges” tervet, immár négyszögletes alaprajzú lifttel. Az első rajz méretezés nélküli, a második már kottázott volt – mindkettő digitális formában, de egyik sem hivatalos kitűzési rajzként. Mivel a műtárgy építési technológiájára nem állt rendelkezésre adat, így olyan méretű – kb. 6,5×6,5 m-es – munka-, és egyben szondagödörrel számoltunk, amelybe a nagyjából 2,5×2,5 m-es liftakna kívülről szerelhetően, ill. zsaluzhatóan elfér, másrészt még a helyszín régészeti összefüggései is értelmezhetővé válnak. (Döntésünk helyességét utólag néhány egyéb körülmény is igazolta.) Az ásítási szonda, ill. szelvény két széle, az É-i és a K-i oldalon adott volt: az Öntőház udvar D-i zárófalanak (másként: D-i cortina) Ny-i folytatása (I SE 1001-el jelölve)

és a kertrész K-ről határoló várfalszakasz (SE 1002-vel jelölve). A két fal egymáshoz képest megközelítőleg derékszögben helyezkedik el.

A tényleges régészeti feltárást 4 munkanapnyi terep-előkészítő munka előzte meg. Először ki kellett vágni a falsarokban álló, több évtizedes fügefát, majd vésőgéppel le kellett bontani az azt körülölelő „gyepmedence” kb. 60 cm magas, 25 cm vastag falát. Ezután elhordtuk az ebben lévő termőföldet, majd a medence környékén felbontottuk a kőburkolatot és feltörtük az alatta lévő, 20–25 cm vastag ágyazóbetont. (A kikerült törmelék, s később az ásításból származó földanyagot a feltáráshelyétől több mint 50 m-re lévő „Újvilágkert”-be kellett kitalicskázni, ahonnan az folyamatosan, 8 m³-es konténerekkel lett elszállítva.)

A betonburkolat felbontása után a teljes felületen 30–60 cm vastag, erősen kevert, többszörösen bolygatott modern feltöltést kellett eltávolítani, amelybe azonban már török és középkori leletanyag is keveredett szórványként. A kevert betöltésből azonban két objektum kezdettől, csaknem közvetlenül a betonburkolat szintje alatt kiemelkedett: egy, nyilvánvalóan modern téglafalazat, egy D-re induló hevederív csonkja (SE 1003) az ÉK-i sarokban, azaz az SE 1001–1002-es falak csatlakozásánál, és egy, egészen más jellegű, L alakú falazat (SE 1004) a szelvény D-i oldalán. Az utóbbi, erősen meszes habarcsú kőfal (v: 1 m körül) „szárai” (h: 1,80–2 m körül) kezdetben csonkoltak tűntek É-i és Ny-i végükön, mintegy azt sugallva, hogy itt valamilyen építmény DK-i sarkáról van szó. Tovább mélyítve azonban ezekről egyértelműen kiderült, hogy mindkét irányban, ha elnagyoltan is, de intakt formában záródnak. A fal durván rakott oldalfelületeiben 20 cm körüli szélességű pallók lenyomatai maradtak fenn, bizonyítva, hogy itt alapozásról van szó. A pallólenyomatok jelenléte végül teljesen indokoltnak bizonyult, mivel a több, mint 4 m mélységig lenyúló alapozás egykori lerakása az igen változatos szerkezetű talajban ilyesfajta dúcolat nélkül nehezen lett volna megoldható. Az L alakú SE 1004 falazat rendeltetését végül is nem sikerült tisztáznunk, mivel a fal összefüggése nyilvánvalóan a szelvényünkől D-re eső területen keresendő. Annyit mindenesetre sikerült megállapítani, hogy vagy késő török kori, vagy valamilyen korai barokk építményhez tartozhatott, mivel több, török kori réteget már átvágtott.

A fentiek mellett még egy további, modern kori építmény falazatát (SE 1005) azonosítottuk a szelvény D-i oldalán, az 1002-es K-i várfal és az előbb említett 1004-es falazat között. A vörös téglából rakott, K–Ny-i irányú fal közvetlenül a szelvényhatáron húzódik. Összefüggéséből itt is keveset sikerült megállapítani, leszámítva, hogy É-i oldalából itt is téglalív indul, amely egykor nyilvánvalóan az 1003-as ívindítással alkotott egységet. Az alapozás jellegű faltest a betonburkolat alatt indul, egészen a szelvényünk legmélyéig, azaz több mint -5,5 m-ig követhető volt. A téglanyag és a falazati forma alapján itt egy Hauszmann-kori falazatról van szó, de pontos rendeltetésének meghatározása még további vizsgálatot igényelne a korabeli helyszínrajzok, esetleg fotók alapján.

A felső kevert, modern feltöltés alatt a szelvény nagyobb részén már zárt, régészeti rétegeket találtunk. Az eredeti felületet, illetve rétegeket az É-i oldalon és a DK-i sarokban vágta át bolygatás. Az előbbi az 1001-es fal alapozási árka volt, amely – felül mintegy 1 m szélességgel indulva, lefelé egyre szűkülve – az altalajig hatolt le. A másik, ismeretlen célú, nagyjából 2×2 m-es gödör -2,20 m-ig volt követhető, és annak ellenére, hogy